

Helhetslyftet – Slutrapport Nästa steg, Hälsoskola för arbete Vårgårda Kommun

AMIF 2022/20356811

Linda Fredriksson

Commented [TY1]: Deadline 30 juni!

Datum: 2025-06-30

Dokumentnamn: Helhetslyftet – Slutrapport Nästa steg, Hälsoskola för arbete

Kontaktperson: Linda Fredriksson, Arbetsmarknadsenheten, Vårgårda

Projektnummer: AMIF: Helhetslyftet, 20356811

Telefon: 0322-600937

E-post: linda.fredriksson@vargarda.se

Sammanfattning

Vårgårda kommun har under senare år sett att allt fler individer står mycket långt från arbetsmarknaden och har komplexa behov. Personer med låg eller ingen skolbakgrund, begränsade språkkunskaper, svag koppling till samhällets strukturer och bristande sociala nätverk behöver insatser som inte bara förbereder för arbete, utan också stärker hälsa, självkänsla och känsla av tillhörighet. Mot denna bakgrund valde Vårgårda att delta i projektet Helhetslyftet, med ambitionen att utveckla nya arbetssätt för att främja både delaktighet och anställningsbarhet.

Tillsammans med två andra kommuner och två folkhögskolor inleddes ett samarbete under namnet *Nästa steg*, med målet att stärka tredjelandsmedborgares etablering och inkludering i samhället. Vårgårdas insats inom ramen för *Nästa steg* var **Hälsoskola för arbete**, en insats riktad mot tredjelandsmedborgare som gavs möjlighet att kombinera fysisk aktivitet, vardagsnära språkträning, samhällsinformation och tematiskt lärande om hälso- och friskfaktorer och det svenska sjukvårdssystemet. Målet med insatsen var att stärka deltagarnas fysiska och psykiska hälsa, ge kunskap om samhället och skapa motivation och förutsättningar att närma sig arbetsmarknaden.

Totalt deltog 28 personer. Av dessa gick sju vidare till arbete, fyra återupptog SFI-studier, flera gick till praktik- eller arbetsträningsplatser och en till arbetsmarknadsutbildning. Utöver de konkreta resultaten rapporterade deltagarna förbättrad hälsa, ökad framtidstro, stärkt självkänsla och större trygghet i kontakten med samhället. Insatsen har visat att rätt stöd i rätt form kan åstadkomma en påtaglig förändring, även för personer som ofta faller mellan stolarna i ordinarie strukturer.

Framgångsfaktorer har varit ett tillåtande och tryggt klimat, tydlig struktur, vardagsförankrad pedagogik och ett fokus på relationer. Samverkan med civilsamhället, hälso- och sjukvården samt Arbetsförmedlingen har varit centralt för att möta deltagarnas hela livssituation. Utmaningarna handlade främst om att identifiera deltagare samt att skapa långsiktigt hållbara vägar vidare när insatsen avslutades.

Hälsoskola för arbete har visat sig vara ett verkningsfullt arbetssätt för en målgrupp som annars riskerar att hamna utanför både arbetsmarknadsinsatser och utbildning. Vår ambition är att metoden blir en del av den ordinarie verksamheten efter projektets slut, genom samverkan mellan kommunen, civilsamhället och regionala aktörer. Lärdomar från projektet tas även med i arbetet med att utveckla insatser för ökad jämlikhet i etablering och arbetsliv.

Innehåll

Sammanfattning.....	2
Innehåll.....	3
Inledning.....	4
Projekt mål för Helhetslyftet	4
Beskrivning av insatsen	5
Resultat	5
Beskäftigelses Indikator Projektet - BIP	9
SKAPA – Skattning Av Progression mot Arbete	9
Samverkan	9
Erfarenhet och implementering.....	10

Inledning

Helhetslyftet, var ett projekt som pågick mellan september 2022 till och med maj 2025. Projektet var finansierat genom medel från Asyl- och migrationsfonden (AMIF) och projektägare var Styrelsen för folkhögskolorna i Västra Götalandsregionen med projektledning förlagd på Folkhögskoleförvaltningen. Syftet med projektet var att tillhandahålla ändamålsenliga utbildningar som var anpassade till målgruppens behov där målgruppen var tredjelandsmedborgare (medborgare i länder utanför EU/EES). De utbildningsinsatser som projektet innefattade skulle utgå från tanken om att kombinera yrkesstudier med studier i svenska och/eller andra förberedande insatser inför arbetslivet. Vidare var målet med Helhetslyftet att minska arbetslösheten och öka känslan av delaktighet i samhället hos tredjelandsmedborgare. Då det finns ett samband mellan hälsa, livssituation och möjlighet att ta till sig utbildning hade projektet även inkluderat insatser med hälsokommunikation och föräldrastöd för deltagarna i projektet.

Projektet genomfördes med partners från region, kommun och civilsamhälle i 17 kommuner i Västra Götaland och Halland. Projektpartners ansvarade för olika slags insatser för deltagarna, så som Nästa steg, Kombinationsutbildningar, Förberedande jobbspår kommun och Förberedande jobbspår folkhögskola. För att behålla en sammanhållen projekttidé fanns utöver projektledningen även samordnare för de olika insatserna som har koordinerat de olika delarna i projektet. Denna slutrapport syftar till att beskriva det arbete som Vårgårda Kommun genomförde i Helhetslyftet, redovisa projektresultat samt lyfta fram utmaningar och vilka delar som kommer att tas med i det fortsatta arbetet.

Projekt mål för Helhetslyftet

Helhetslyftet hade tre framskrivna projekt mål för deltagarna samt för verksamheterna;

- 1) ökade kunskaper i svenska språket
- 2) ökad anställningsbarhet där individuella förutsättningar matchar arbetsmarknadens behov
- 3) utvecklade metoder, arbetssätt och samverkansformer för arbetet med integration.

I Vårgårda Kommun har vi primärt arbetat med projekt mål 2 med fokus på att öka känslan av delaktighet i samhället hos tredjelandsmedborgare. De tre projektmålen för Helhetslyftet är dock tätt sammanlänkande, där arbete

med ett av målen ger autotomatiskt en effekt också inom de övriga områdena. Men det är vårt arbete kopplat till projekt mål 2 som beskrivs i denna slutrapport för Helhetslyftet.

I projektet tog projektpartners fram en förändringsteori med mål uppdelat på organisation, ledning och medarbetare samt deltagare. Dessa har sedan följts upp utifrån ett systematiskt kvalitets- och utvecklingsarbete där inrapportering skett genom kontinuerlig dokumentation, vilket i sin tur utgjort underlag i de diskussioner som genomförts på dialogmötena. Dialogmötena har skett mellan projektpartners och projektledning och syftat till att skapa reflekterande lärtillfällen. Systematiken och återkommande diskussioner har bidragit till att områdena nedan har kunnat utvärderas, utvecklas och bidragit till förbättrade arbetssätt.

Organisation

- Upparbetade samarbeten mellan organisationer i projektet.
- Metoder kring samarbete, samverkan och samordning.
- Insatserna är anpassade efter deltagarens behov och förutsättningar samt samhällets kompetensförsörjningsbehov.
- Metodutveckling av kombinationsutbildningar.
- Metodutveckling av BIP samt SKAPA-verktyg för deltagare.

Ledning och medarbetare

- Ledning och medarbetare har ett långsiktigt perspektiv på kedjan av stöd och insatser för deltagarens väg mot arbete.

Deltagare

- 60 % av deltagarna anger att insatsen inom Helhetslyftet har varit till hjälp för deras integration.
- 60 % av deltagarna har ökat sina förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden enligt BIP.
- 80 % av språkdeltagarna har förbättrat sina kunskaper i svenska enligt GERS eller SFI.

Beskrivning av insatsen

Vårgårda kommun valde att delta i Helhetslyftet utifrån ett behov av att utveckla nya insatser i syfte att stärka hälsa och integration hos tredjelandsmedborgare, med målsättningen att på sikt öka gruppens anställningsbarhet. Projektet sågs som en möjlighet att främja livskvalitet och delaktighet genom en samordnad satsning på hälsa och social inkludering.

Commented [SG2]: Jmf med lägesrapport: Bakgrund, var är/var vi?

Målgruppen vi möter har förändrats under senare år och befinner sig nu ofta längre från arbetsmarknaden än tidigare. Behovsbilden i gruppen är komplex vilket kräver nya, ofta individanpassade arbetssätt för att främja förflyttning mot både egen försörjning och deltagande i samhällslivet. Trots anpassning av insatser har kommunen saknat verksamma metoder för dem som står allra längst från arbetsmarknaden. Den höga arbetslösheten bland tredjelandsmedborgare (TLM) kan bland annat förklaras av bristande utbildning, erfarenheter och kompetens som inte matchar den svenska arbetsmarknadens krav, psykisk och fysisk ohälsa samt svårigheter att tillgodogöra sig traditionell SFI-undervisning. En särskild utmaning vi såg i Vårgårda var en växande grupp analfabeter, en grupp som ofta har svårt att nå progression på SFI. Genom Helhetslyftet såg vi en möjlighet att kunna erbjuda denna grupp kunskaper om det svenska samhället samt stärka sin känsla av sammanhang och tillhörighet och samtidigt träna svenska.

Målet med vår insats, Hälsoskola för arbete var att erbjuda en integrerad insats som kombinerade teoretiska pass med fysisk aktivitet. Syftet var att förse deltagarna med verktyg för att förbättra sin hälsa, öka den sociala inkluderingen och därigenom stärka gruppens möjligheter på arbetsmarknaden. Parallellt ville vi också utveckla samverkan med Arbetsförmedlingen, civilsamhället och andra aktörer. Kursen har varit uppbyggd kring temaföreläsningar med tolkstöd, som hållits tisdagar kl. 13–16, och fysisk aktivitet som genomförts torsdagar kl. 13 – 16 utan tolk. Vid flera tillfällen bjöds gästföreläsare in från bland annat socialtjänst, tandvård och mödravård, vilket visade sig vara mycket uppskattat av deltagarna. Särskilt stort intresse och engagemang har det varit vid socialtjänstens besök. Andra teman som väckte stort engagemang har varit "Flykten och hälsan" och "Våld i nära relationer".

Arbetsmarknadssamordnare ansvarade för rekrytering av deltagare, planering och samordning av parallella insatser, uppföljningar och progressionsmätningar samt kontakter med andra myndigheter och samverkanspartners. Själva insatsen Hälsoskola för arbete leddes av en kursledare med lång erfarenhet av målgruppen. Undervisningen baserades på en dialogbaserad metod där det aktuella temat kopplades till deltagarnas egna erfarenheter och vanor från hemlandet för att skapa extra delaktighet och engagemang. Dialogerna skedde i smågrupper uppdelade efter språk och med stöd av tolk, med möjlighet att lyfta frågor och diskussioner i storgrupp. Denna dialogbaserade metodik skapade en hög grad av delaktighet och engagemang under hela passat.

Insatsens upplägg och genomförande har utgått från utbildningsmaterial som togs fram inom ramen för Helhetslyftet, och har kompletterats med Metodstöd Hälsoskola för arbete (All-in) och gruppledarguiden för Hälsostöd. Insatsen har förstärkts genom att bjuda in externa föreläsare med expertis inom teman som "arbete och hälsa", "sexuell hälsa", "våld i nära relation". Kursledaren använde sig också av tillförlitliga sidor som 1177

Vårdguiden och Livsmedelsverket för att kvalitetssäkra innehållet. De fysiska aktiviteterna anpassades efter deltagarnas förutsättningar och varierade mellan olika grupper. De kunde bestå av exempelvis promenader, spinning, gymträning, dans, spel, sittgympa och utflykter i närområdet. Ett särskilt fokus lades på att synliggöra gratis och lättillgängliga möjligheter till fysisk aktivitet i närområdet.

Inför projektstart fanns en uppfattning om att målgruppen var relativt stor, vilket ledde till förväntningar om en enkel rekryteringsprocess. Det visade sig dock snart att detta inte stämde. Målgruppen var mindre än vi först antagit, och förändringar i asylpolitiken bidrog till att den inte fylldes på i den takt vi räknat med. Trots tidiga positiva signaler om att deltagare skulle anvisas från vår samverkanskommun Herrljunga, uteblev detta. Detta ledde till att grupperna inte kunde sättas samman med hänsyn till ålder, hälsa eller språklig bakgrund, vilket hade varit en utgångspunkt i planeringen. I stället fick vi arbeta med de deltagare som faktiskt fanns tillgängliga, vilket resulterade i mycket heterogena grupper både ur erfarenhetsmässigt och språkligt perspektiv. För kursledaren innebar detta stundtals pedagogiska utmaningar och att kostnaden för tolkinsatser blev högre än beräknat. Samtidigt kan vi i efterhand se att det snäva urvalet också gav oväntade positiva effekter. Personer som sannolikt inte skulle ha prioriterats ur en större urvalsgrupp fick nu möjlighet att delta. För flera av dessa individer blev Hälsoskolan en värdefull insats som annars inte hade kommit dem till del.

Resultat

Trots utmaningar i rekrytering och något färre deltagarantal än vad vi förutsåg kan vi konstatera att insatsen Hälsoskola för arbete har haft tydliga positiva effekter på individnivå samt bidragit till viktiga lärdomar och förändringar i arbetssätt inom vår organisation.

Under projektperioden har totalt 28 tredjelandsmedborgare deltagit i Hälsoskola för arbete, fördelat på fyra omgångar. Därutöver har ytterligare en handfull individer som inte varit tredjelandsmedborgare, men bedömts ha behov av insatsen också deltagit.

Efter deltagande i Hälsoskola har:

- 4 tredjelandsmedborgare har återupptagit SFI-studier efter praktik inom ramen för arbetsmarknadsinsatser
- 7 tredjelandsmedborgare har gått vidare till anställning efter avslutad insats

Commented [SG3]: Jmf med lägesrapport
Hur gör/gjorde vi? Hur blev det?

- Flera deltagare har gått vidare till arbetsträning och praktik och en person har gått vidare till arbetsmarknadsutbildning.
- En majoritet av deltagarna har rapporterat ökad inkludering i det svenska samhället efter avslutad insats.

Mot bakgrund av att målgruppen stod långt från arbetsmarknaden, med begränsad utbildningsbakgrund och/eller hälsorelaterade hinder, bedöms de uppnådda resultaten som en tydlig progression mot egen försörjning och ökad samhällsdelaktighet. Det bör också understrykas att flera deltagare initialt behövde insatser för att stabilisera sin hälsa och skapa struktur i vardagen, innan en progression var möjlig. Det positiva utfallet har sannolikt också förstärkt genom att deltagarna, vid sidan av Hälso-skolan,

Utvärderingar och samtal med deltagarna visar också på kvalitativa vinster:

- Några deltagare uppgav att de börjat motionera på egen hand efter kursens slut.
- Samtliga deltagarna uppgav att de fått bättre förståelse för det svenska samhället och hälso- och sjukvårdssystemet.
- De praktiska aktiviteterna och mötena med föreningslivet (pingis, yoga, jympa m.m.) sågs som viktiga för att bryta isolering och skapa gemenskap.

Stämningen i grupperna har varit god, med mycket skratt och respekt för varandras olikheter. Det positiva klimatet har sannolikt bidragit till deltagarnas trivsel och engagemang.

Vi nådde målet att erbjuda en integrerad och helhetsinriktad insats som kombinerade fysisk aktivitet med tematiska teoripass på ett tillgängligt sätt. Hälso-skolan genomfördes i flera omgångar med två pass per vecka (ett teori- och ett fysiskt pass). Tolkstöd fanns på plats under teoripassen, medan de fysiska aktiviteterna genomfördes utan tolk. Innehållet anpassades efter deltagarnas språkliga och medicinska förutsättningar. Samtidigt mötte vi utmaningar i rekrytering och språksammansättning som innebar att grupperna blev mer heterogena än planerat. Detta påverkade arbetsbelastning, tolkkostnader och möjligheten att individualisera insatsen fullt ut.

Projektet har dessutom lett till betydande förändringar i både organisation och arbetssätt. Kombinationen av tematiska teoriavsnitt och fysisk aktivitet har visat sig vara en framgångsrik metod, som vi planerar att fortsätta använda framöver. Våra samarbeten med civilsamhället, vårdcentralen och

folkhögskolan har fördjupats, vilket har gett oss större insikt i hälsans och sociala faktorerens betydelse. Detta har bidragit till värdefulla erfarenheter och nya perspektiv på hur hälsofrämjande och inkluderande insatser kan integreras för att stödja målgrupper som står långt från arbetsmarknaden.

Trots begränsningar i antalet deltagare har projektet spelat en viktig roll för att förbättra många deltagares livskvalitet och samhällsförståelse. Samtidigt har det stärkt vårt samverkansarbete och lagt en stabil grund för fortsatt utveckling av individnära och integrerade insatser.

Beskæftigelses Indikator Projektet - BIP

Inom vår organisation har personal som arbetar direkt med deltagare i Hälsoskola för arbete tillämpat BIP som ett förhållningssätt. Det har även gjorts insatser för att sprida detta förhållningssätt till andra verksamheter inom Vårgårda kommun som erbjuder parallella insatser.

SKAPA – Skattning Av Progression mot Arbete

Inledningsvis använde vi SKAPA som ett verktyg för att följa deltagarnas progression mot arbete. Verktyget visade sig dock inte vara ändamålsenligt för målgruppen, där många deltagare inte är vana vid att reflektera över sig själva och kring sina förmågor och i stället tenderade att ge ett svar som de trodde skulle uppskattas. Mätningarna var dessutom tidskrävande, och det var svårt att koppla en effektiv handlingsplan enbart till kursens innehåll.

Språkliga och kulturella skillnader försvårade dessutom deltagarnas förståelse av SKAPAs frågor, och sammanhangen upplevdes ofta som förvirrande. Användning av tolk har också påverkat svarens kvalitet, då kulturskillnader gjorde vissa begrepp svåra att förstå. När projektledningen beslutade att användningen av verktyget inte längre var obligatorisk, valde vi att avstå från fortsatt användning.

Samverkan

Nästa steg har inneburit ett fördjupat samarbete mellan flera aktörer, vilket i sig har varit både värdefullt och utmanande. Regelverk som styr de olika organisationerna har stundtals begränsat möjligheten till långsiktig planering, vilket har varit extra tydligt i relation Arbetsförmedlingens regelverk och nya arbetssätt. För projektets målgrupp är just långsiktighet, stabilitet och kontinuitet avgörande för att uppnå progression, både språkligt och i förståelsen av det svenska samhället och för att kunna göra stegförflyttningar mot etablering på arbetsmarknaden.

Ett tydligt resultat av insatsen är att samverkan med SFI har stärkts avsevärt. Genom gemensam planering, ökad dialog och bättre koordinering mellan verksamheterna har vi kunnat skapa en mer sammanhållen och individanpassad väg framåt för deltagarna. Denna samverkan har också bidragit till ökad förståelse för respektive parts roller och förutsättningar, vilket i sin tur har skapat ett mer effektivt samarbete.

Insatsen har också tydliggjort vikten av lågtröskelaktiviteter och anpassad kommunikation för att skapa delaktighet för målgruppen. Samtidigt har skillnader i arbetssätt och arbetskulturer lett till vissa utmaningar. Folkhögskolor planerar gärna långsiktigt med fasta grupper för att skapa trygghet, medan förutsättningarna hos kommunala arbetsmarknadsenheter ofta innebär kort framförhållning och behov av aktiviteter med löpande intag. Denna skillnad riskerar att påverka deltagarflödet och att individer som får vänta på insats hinner tappa motivation.

För projektets medarbetare har det varit värdefullt att få inblick i andra organisationers arbetssätt och perspektiv. Samverkan har gett nya erfarenheter och insikter, inte minst genom utbytet mellan mindre och större kommuner med olika organisatoriska förutsättningar men gemensamma målgrupper. Samarbetet inom Sjuhäradskommunerna har byggt vidare på redan etablerade strukturer, exempelvis i chefsnätverket, och fördjupats ytterligare under projektets gång.

Projektledaren i Borås har haft en samordnande roll gentemot Bollebygd och Vårgårda. Projektledaren har ansvarat för att samordna gemensamma möten, återkoppla till projektledning samt initiera och leda samverkan mellan folkhögskolor och kommuner. Under projekttiden har svårigheter att rekrytera deltagare lett till behov av anpassningar och förändringar, vilket visat på vikten av flexibilitet och samsyn i samverkansarbetet.

Erfarenheter och implementering

Genom Hälsoskola för arbete har vi fått möjlighet att pröva och vidareutveckla arbetssätt som visat sig fungera väl för målgruppen. Vi ser goda förutsättningar för att implementera insatsen inom Arbetsmarknadsenhetens ordinarie verksamhet, särskilt den effektiva kombinationen av arbetsmarknadsfokus och hälsofrämjande innehåll. Insatsen har bidragit till ökad delaktighet, stärkt självförtroende och

Commented [SG4]: Jmf med lägesrapport Vart ska vi? Lärdomar och implementering

förbättrade kunskaper inom områden som hälsa, samhällsorientering och arbetsmarknad.

Vi har identifierat följande framgångsfaktorer:

- **Återkommande och sammanhållna grupper** har skapat trygghet och bidragit till öppenhet i samtal om känsliga ämnen som psykisk ohälsa och våld i nära relation, vilket i sin tur har lett till fördjupade diskussioner och ökad kunskapsutveckling.
- **Språkbaserad gruppindelning** har visat sig vara en effektiv strategi för att minska kostnader för tolkinsatser, som under projektet varit en betydande utgiftspost. Vid vissa omgångar har närvaro av upp till fem tolkar krävts samtidigt vis samtliga tolv teoripass. Genom att organisera deltagandet utifrån språkliga förutsättningar och samtidigt undersöka alternativa former av språkstöd kan omkostnaderna för tolkstöd reduceras i framöver.
- **Flexibilitet i upplägg och genomförande** har varit en nyckel till framgång. Den fjärde kursomgången, där samtliga deltagare hade ett gemensamt språk, kunde genomföras i ett mer komprimerat format utan att kvalitet eller resultat påverkades negativt. Detta visar att modellen är anpassningsbar efter målgruppens behov utan att förlora i effekt.
- **Två kursledare i gruppen** testades under en kursomgång genom utökad samverkan med Fristad folkhögskola. Denna förstärkning visade sig mycket gynnsam. Det möjliggjorde bättre anpassning till deltagarnas varierande funktionsnivåer, ökade tryggheten och minskade säkerhetsrisker. Det gav också utrymme att hantera individuella frågor och behov på ett bättre sätt.